Nistrule, pe malul tău

Există doar un singur adevăr

ÎN ULTIMUL timp tot mai mult se vehiculează ideea că Transnistria este un teritoriu slav, că ea întotdeauna a intrat în componența statelor slave, iar Moldova și moldovenii n-au avut nici o contribuție la valorificarea pămînturilor din stînga Nistrului. Desigur, aceasta este o mare eroare, dacă nu chiar o dezinformare abilă, zămislită de veneticii proaspăt sosiți de aiurea.

Din cele mai vechi timpuri stînga Nistrului, care are condiții geografice similare cu cea din dreapta lui, totdeauna a fost o parte componentă a teritoriului național al moldovenilor și al strămoșilor lor, geto-dacii. Aceleași monumente getice ale triburilor care au populat mai bine de 2 milenii în urmă spațiul dintre Tisa și Bug s-au păstrat și-n stînga Nistrului: la Rașcov, Caterinovca, Hrușca ș.a.

În sec. II—III ale erei noastre o bună parte a dacilor a intrat în componența Imperiului Roman, a avut loc procesul de romanizare și formare a poporului român. În perioada marii migrațiuni a popoarelor (sec. III—XIII) peste pămînturile vizate au trecut diferite seminții nomade, însă populația romanizată nu și-a părăsit locurile de baștină.

Prima localitate a românilor transnistreni Cern, o suburbie a actualului oraș Grigoriopol, e menționată de acum în anii 80 ai sec. al XIV-lea, adică în perioada de constituire a Statului Moldovenesc; Delacău, Rașcov — la începutul sec. al XVI-lea. În anii 80 ai sec. XVI-lea sînt menționate sate moldovenești vizavi de Bender, jefuite de cazaci, după spusele cronicarului Gr. Ureche; în sec. XVII-lea — Rîbnița; în sec. al XVIII-lea — Stroiești, Sucleea, Corjeva, Cocieri, Malovata, Goleni, Pohrebea, Coșnița, Pîrîta, Dorotcaia, Delacău, Butor, Teia, Speia, Ternovca, ș.a.

Conform unui document rus din 1772, în 15 localități de pe teritoriul actual al raioanelor Dubăsari , Grigoriopol și Slobozia locuiau circa 500 familii de moldoveni, 4 familii de evrei și nici o familie rusă ori ucraineană. Nici academicianul Andrei Meer, care a vizitat aceste locuri în 1792, nu atestă ruși ori ucraineni. Ei locuiau mai la nord de Transnistria. Traiul slavilor în Transnistria nu e atestat nici de datele arheologice.

Similar se poate de vorbit și de formațiunile statale care și-au exercitat puterea efectivă în teritoriul vizat.

În sec. al XIV-lea Podolia, inclusiv și Transnistria, e menționată ca o parte componentă a unei formațiuni prestatale a populației romanizate din zona Codrilor. În anii 80 ai sec. XIV-lea sînt atestate printre cetățile Moldovei Hotinul, Cetatea Albă ș.a.În sec. al XV-lea Țara Moldovei stăpînea cetatea Lerici de la gurile Niprului. Mai mulți domnitori moldoveni dădeau gramote stăpînitorilor de moșii în stînga Nistrului, fapt incontestabil de manifestare a autorității din Suceava în Transnistria. În sec. al XVI-lea Petru Rareș, în prima sa domnie (1527—1538), dăruiește lui Tomșa Pîrcălabul o moșie în stînga Nistrului vizavi de Gura Bîcului; în 1574 Ion Vodă cel Cumplit — logofătului Ion Golia și Ieremia Pîrcălabul moșii, și 4 mori de vînt la gura Iagorlîcului; în 1558 — Petru Șchiopul confirmă împărțeala făcută între jupîneasa lui Ion Golia și a lui Ieremia Pîrcălabul a cîte 2 mori de pe apa Iagorlîcului. Încercările altor state de a stăpîni Transnistria se soldau cu rezultate parțiale. La începutul sec. al XV-lea Statul Lituanian, care ulterior s-a unit cu cel al Poloniei, efectiv își exercita puterea pînă la Cetatea Caravul (satul Caterinovca, r-nul Camenca). Această cetate a dispărut în timpul conflictelor cu tătarii din Crimeea la sfîrșitul sec. XV—începutul sec. al XVI-lea. În timpul războiului de eliberare a poporului ucrainean din 1648—1654 puterea polonezilor din partea de nord a Transnistriei a fost suspendată și Rașcovul timp de două decenii a fost stăpînit de fiica domnitorului Vasile Lupu—Ruxanda. În 1672 Podolia a fost cucerită de turci, iar peste 7 ani stăpînirea domnitorului Moldovei Duca Vodă s-a răspîndit pînă la Nipru.

După pacea de la Carlovit din 1699 pentru prima dată s-a stabilit frontiera dintre Polonia și Imperiul Otoman pe rîul Iagorlîc, însă stăpînirea Porții în stînga Nistrului de la acest rîu și pînă la Cuciurgan era mai mult nominală. Populația de aici trăia după legile sale (dreptul voloh). Satele erau conduse de un caimacam (administrator) din circumscripția Dubăsari. El strîngea impozitele de la localnici. O parte din banii strînși o dădea hanului de Crimeea, vasal al Imperiului Otoman. În anii 60 ai sec. al XVIII-lea în documente e menționat caimacamul Ioniță. O astfel de circumscripție era și în dreapta Nistrului cu centrul la Căușeni. După 1774 timp de aproape două decenii Dubăsarii cu satele din jur au fost subordonate Căușenilor . Pe parcursul secolelor populația din Transnistria și-a menținut identitatea etnică datorită existenței Statului Moldovenesc și a formațiunilor lui prestatale.

Ținem să menționăm, că pe timpul năvălirilor tătare și a altor seminții nomade moldovenii din stînga Nistrului întotdeauna își găseau adăpost la populația din dreapta fluviului.

Conform păcii de la Iași din 1792 și celei de a doua împărțiri a Poloniei din 1793, stînga Nistrului a fost încorporată în componența Imperiului Rus. Numai după aceea a început popularea Transnistriei cu reprezentanți ai altor națiuni.

După părerea noastră, este judicioasă propunerea Guvernului Moldovei de a forma în localitățile din stînga Nistrului un județ cu centrul la Dubăsari nu numai din punct de vedere al așezării lui geografice, dar care în același timp ar restabili o realitate a secolului al XVIII-lea.

Maria CHICU,
profesoară de istorie la Școala de Medicină de Bază din orașul Chișinău.

P.S. Rog ca onorariul ce mi se cuvine să fie transferat pe contul de ajutorare a refugiaților.